



## SNG NG Premiera: Zgodbe iz dunajskega gozda Pod krinko trdne morale nemoralna gniloba

Jubilejna sezona 2019/2020 **Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica**, v kateri ta primorski gledališki hram obeležuje 50-letnico profesionalizacije, 25-letnico nove, sodobno zasnovane stavbe in 15-letnico statusa narodnega gledališča, se je začela z mračno, trpko dramo *Zgodbe iz dunajskega gozda* Ödöna von Horvatha (1901, Reka – 1938, Pariz; živel je vse povsod po Evropi, bil je pravi Evropejec v današnjem smislu, a nikjer se ni čutil res doma). Odličan prevod je izšel izpod peresa Mojce Kranjc. Domači ansambel jo je z nekaterimi gosti in v režiji Primoža Ekarta premierno uprizoril v četrtek, 19. septembra 2019, v veliki dvorani **SNG Nova Gorica**, ob navzočnosti poznanih obrazov iz gledališkega sveta. Drama je nastala l. 1931, v tistih medvojnih letih, ko so se temni, grozeči oblaki že začeli zgrinjati nad Evropo in nakazovali vzpon dveh smrtonosnih – izmov, katerih posledice so še vedno boleče. Von Horvathovo delo v času nastanka so v nemškem svetu zelo dobro sprejeli – pisec je bil deležen Kleistove nagrade, Dunajčani pa so kritično gledali na dramo, ker je dramatik prodorno ost naperil proti malo-meščanski družbi in njeni "morali", ki je bila zgolj fasada sprevržene nemoralne. Očitno so v tem zrcalu zrlj sebe. V njem žal lahko vidimo tudi odsev podedbe naše družbe v tem času vseh vrst kriz, tudi etičnih vrednot, in ne vemo, kam nas bo vse to privedlo. Naslov drame, ob katerem misel kar sama splava na valove znanega, sanjavega Straussovega valčka, je povsem zavajajoč. V predstavi, kljub temu da jo spremlja glasbena lahkotnost valčkov, spevnost ljudskih motivov, je čutiti težo ozračja, v katerem bo kaj kmalu zabobnel bojni stroj. Drama ima pač vse značilnosti von Horvathovih del, kot je sam opozoril: "Vse moje igre so tragedije - komične so samo zato, ker so srhljive. Tisto srhljivo pa mora biti prisotno". Režiser Ekart, ob dramaturški razčlembi Simone Hamer, ni posegal v tekst, če odmislimo projekcije

citativov iz knjige Eliasa Cannettija, ki so se pred dejanji zvrščali v ozadju, a niso kaj bistvenega dodajali že dovolj zgovornemu dramskemu tekstu, v katerem je subtilno poudarjena misel, kako moč množice, ki je ubrala podlo pot zla, potegne za seboj posameznike in jih celo spodbuja in podpira, da še sami sodelujejo pri nizkotnih dejanjih in dopuščajo, da do njih pride. Prav v le-teh so vidni znaki nestrpnosti in nadvlade nad sočlovekom. V opisani družbi dvajsetih let prejšnjega stoletja, ki se je trudila z vsemi sredstvi povzpeti se na socialni lestvici, je še posebno krhek ženski svet. Von Horvath nam predstavlja žensko podrejenost, manjvrednost; sama ne more odločati v tej zakoreninjeni patriarhalni družbi niti o tem, s kom se bo poročila. V igri spremljamo razvijanje dveh pripovedi, malo-meščanske družbe in zasebne zgodbe mladega dekleta, ki ji je oče trgovec odločil za moža grobega mesarja. Vse teče gladko, dokler je hči podrejena in izpolnjuje očetovo voljo. Ko pa se zares zaljubi, žal v parazita, pridaniča in izkoriščevalca ter lenuha, ki živi na ramenih drugih, pretrže zadušljive družinske vezi, ki ji jemljejo svobodo. A s tem dejanjem izgubi vse pravice. Oče je ne prepozna več kot svojo hčer. Sama zapade v veliko stisko. Otroka, ki se je rodil, ga zaradi nujne mora prepustiti "tašči", a zlovešča stara mati tako "ukrepa", da mali zbolijo in umre. Preobrazbo Marianne, pogumnega dekleta, ki se upre očetovi volji, je gostja Nataša Keser pričljivo opisala od mladostne, brezpogojne podrejenosti očetu in upora proti despotskemu roditelju ter popolnega zaupanja svojemu močnemu ljubezenskemu čustvu in iluzije po svobodnejšem, polnejšem življenju pa do razbolelega spoznanja lastne nemoči drugače zasukati svoje življenje. Po sili razmer se skrušena vda v usodo in se ji prepusti ter odide s prizorišča z njej namenjenim mesarjem (ta prizor je prav presunljiv). Njena zgodba, katere tragični razplet je slutiti že v začetku, in druga vzporedna, prikaz moralno propada-

joče družbe, prevzameta gledalca in ga držita ukleščene do mračnega konca.

Literarni poznavalci nimajo zaman dramatika von Horvatha za odličnega in prodornega opazovalca in poznavalca družbe ter človeka v njej: vsi dramski liki so natančno prikazani in pronicljivo je opisana tudi njihova skrita duševna plat. To so znali igralci večje izkoristiti, j so s svojimi kreacijami še dodatno izostrili značajske poteze, obnašanje dramskih oseb in jasno izrazili njihovo mišljenje. Poleg Keserjeve naj omenimo še Jureta Kopušarja, ki je polnokrvno izoblikoval lik skrajnega dvoličneža, preračunljivega zapeljivca, brez nikakršne morale, Gorazda Jakominija kot neizprosne očeta, ki se ne meni za hčerine obupne prošnje po pomoči, Tejo Glažar, ki je "zlodejsko" počrnila dejanja in misli Stare matere, pa Heleno Peršuh kot nemočno Mater, Jožeta Hrovata kot Misterija, bogatega Američana, ki ne pokaže niti trohice usmiljenja do Marianne in cinično pusti, da jo peljejo v zapor, češ da ga je okradla, Marjuto Slamič kot Valerie, žensko, ki ve, kako je treba živeti v svetu moških, pa še Andreja Zalesjaka kot Ericha, ki kaže že vse poteze privrženca nacistične miselnosti. Vsi preostali igralci Peter Harl - Oskar, Blaž Valič - Havlitschek, Miha Nemeč - Ritmojster, Dušanka Ristič - Prva teta, Žiga Saksida - Konferansje in Spovednik (pri katerem Marianna zaman išče utehe in razumevanje) in gosta Andrijana Boškoka Batič - Milostljiva gospa in Emma ter Jernej Čampelj - Hierlingerjev Ferdinand, so izvrstno opravili svoje naloge. Nemo množico je predstavljala skupina 22 mladih, ki so brezhibno udeležili režiserjeve želje.

Mogočna scena – močno privzdignjen pod in v ozadju visoka dvizna "stena" z odprtino - scenografije Vasilje Fišer je ponujala rešitev za več prizorišč, nakazanih v drami. Kostumi Belinde Radulović so se realistično skladali z obravnavanim zgodovinskim obdobjem.

Iva Koršič



**Andrijana Boškoska Batič, Gorazd Jakomini, Jure Kopušar, Peter Harl, Nataša Keser (foto SNG Nova Gorica / Peter Uhan)**